

La llengua a l'abast

La llengua i el món vegetal

Text: **Josep A. Calvo**
pepcalvo@hotmail.com

La llengua i el món vegetal mantenen una relació que sorprèn. I dic que sorprèn quan ens aturam una estona a analitzar la quantitat d'expressions que, sense gairebé ser-ne conscients, feim servir diàriament. Tots sabem que el regne vegetal està format per un grup d'éssers vius anomenats plantes. I la llengua també està poblada de vegetals, des d'hortalisses a flors, de pins a alzines, de fruits de qualsevol planta, que sovint serveixen per comparar realitats o expressar situacions ben quotidianes. Bé, vegem-ho amb exemples.

Si qualcú o qualque cosa creix molt aviat es diu que *s'enfila com una carabassera*. L'Alcovell-Moll també recull aquesta expressió per referir-se a una persona o

cosa que és molt delicada: *parèixer la flor de la carabassera, que de mirar-la se sema*.

Si deim a qualcú que és un *cap de carabassa*, volem donar a entendre que és curt, sense intel·ligència. Les persones que són *tap i carabassa* (expressió similar a *ser corda i poal* i de manera més vulgar *cul i merda*) sempre van plegades, són molt amigues i ho comparteixen tot.

Passem ara a les flors. Qui està *damunt un llit de roses*, evidentment, significa que se sent feliç i content, és a dir, en una situació plaent. Ben igual que els qui troben un *camí de roses* al seu pas per l'existència. Una persona molt sana, carregada de bon humor, plena de vida està *fresca com una rosa*. Les flors, en general, sense designar cap espècie en concret, ens descriuen situacions difícils o fàcils. Si deim que *no tot són flors i violes*, volem deixar clar que no és fàcil resoldre una situació, però també podem donar a entendre la idea contrària si llevam l'adverbi de negació. Les persones molt sortades *neixen amb una flor al*

cul, i una flor no fa estiu (o *maig o primavera*) quan no podem prendre un fet isolat com a norma.

D'altra banda, qui dorm de manera profunda és que dorm com una soca o un soc, com una rabassa (és a dir, la part més inferior, més gruixada que creix sota terra d'un arbre).

I ja que parlam d'arbres, observau quines expressions més interessants amb el punt de referència dels arbres i les fulles. D'una persona molt primeta, es pot dir que és *prima com una fulla de pi*, però si allò que volem expressar de manera realment intensa és que una cosa és molt petita podem dir que *es pot embolicar amb una fulla de pi*. D'aquesta manera es dóna a entendre que aquella cosa realment és insignificant. Les persones altes ho són *com un pi*, qui té un *cap com un bosc de pins*, vol dir que té molts de cabells o que va despentinat i els avars són *més estrets que una fulla de pi*. Les alzines, per la seva part, també ens aporten comparacions curio-

ses. De tots és sabut que la llenya d'alzina presenta una gran duresa. És per aquest motiu que més d'un pic heu sentit que una persona és *forta com una alzina*.

I què me'n deis, de les tomàtiques? Aquesta paraula presenta nombroses variacions segons els indrets: *tomàquet, tomàtec, tomàtic, tomata, tomaca, tomàtiga, domàtiga* (aquesta darrera no és normativa)... De tomàtiques, n'hi ha de moltes castes. A Mallorca, i que ningú no s'ho agafi malament, es parla de la *tomàtiga forastera*, que és una varietat blanquinosa, planera, ruada i més primerenca que les mallorquines. També es parla de *tomàtiga mallorquina, vallde-mossina, de pera, de pruna, o de senyal de gall*. També

tenim la tomàtiga *de ramellet o de penjar*, que és una varietat petita, però que es congria en ramells molt nombrosos i es conserva molt de temps penjada. Però no són les castes de tomàtiques que ens interessen en aquest article, sinó l'ús que se'n fa més enllà del fruit de la

tomàtiga. Una persona o cosa que presenta un aspecte molt envermellit o que la seva coloració vermellova va més enllà d'allò que es considera normal, és *vermell com una tomàtiga*, si té els ulls com a tomàtiques vol dir que els té molt vermells de plorar o de qualque afecció patològica. Si a qualcú li han pegat fort a les anques, li posen *el cul com una tomàtiga*. De tota manera, les cireres també fan, més o manco, la mateixa funció que les tomàtiques: *més vermell que una cirera, vermell com una cirera*...

És evident que el nostre entorn natural ens proporciona una manera particular de referir-nos a certes coses. Si segons quins arbres, plantes o fruites no existissin en el nostre paisatge, és evident que en cercariem d'altres. I per acabar, dues comparacions curioses. Els albercocs i les pomes ens serveixen per expressar la curtor o la beneïtura d'una persona. Se sol dir d'un home que és un *albercoc* i d'una dona que és una *poma*. I d'un home efeminat, que és una *mitja poma*.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Llegibilitat i comprensibilitat de la parenta pobra

Bartomeu Fiol

Que un vers o un poema –o un llibre– sigui fàcil de llegir (o d'escoltar) no vol dir que sigui fàcil de comprendre. I si la llegibilitat sembla que depèn de la capacitat de l'autor, la comprensibilitat pot dependre molt més de la capacitat receptora del lector. Un crític suplent, com un servidor, ha d'esser conscient d'aquest fet i no amagar-lo al lector. Reconèixer, en definitiva, que la seva capacitat de recepció i d'assimilació no és universal ni prop fer-s'hi. El que comporta que el lector ha de donar un valor molt relatiu als manaments de comprensió que –per altra part– convé que confessi. Car el lector té perfecte dret a confiar en la sinceritat del crític.

La meua doble recomanació d'avui em sembla una oportunitat de recordar aquesta diferència i, a la vegada, de subratllar que els manaments de com-

prensió que s'hi mostren poden ésser més que res deguts a les meves limitacions i que no és en absolut descartable que hom pugui anar més enfora.

Per descomptat, es tracta de dos llibres que queden, perquè els seus discursos tenen la virtut de lliscar amb una gràcia que s'imposa amb una certa felicitat d'expressió, encara que el seu missatge pugui no arribar amb total transparència al lector. El primer a esmentar, per ordre d'aparició, és *La presó de l'aigua*, de Josep Lluís Roig, a qui un jurat format per Antoni Espí, Miquel López Crespi i Vicent Soriano va atorgar el premi Ibn Hazm del 2004 i que va ésser editat l'any següent per Bromera. Josep Lluís Roig ens entima, des d'un bon començament, que "cada acte nostre ens contempla des de sempre i, tanmateix, és destrossat pel següent: és impos-

Dos llibres que queden, perquè els seus discursos tenen la virtut de lliscar amb una gràcia que s'imposa amb una certa felicitat d'expressió

sible recórrer camins perquè no n'hi ha". Tesi que, certament, coincideix amb l'estrofa final del seu *Cementeri marí*: "Perquè cada dia és un dia com aquest, / tot queda sempre només / aparaulat". "Jo vaig pujar amb moto a la piscina", és una bona mostra de la seva frescor elocutiva, que no és gens retòrica –que no es perd per les foranes– i que tant ajuda al lector. Com ho són igualment "Com és viva una cascada en el seu bot vertical", o els tres versos inicials: "Un tel de fum as-

saja llunyanies / per entre el verd agrest dels tarongers / perennes". També funciona eficaçment, sens dubte, la frase d'un poema en prosa: "Vora els llavis entreoberts d'unes persianes". Malgrat potser no ho faci tant el poema final, que duu el títol d'*Addenda*: "Així som: pura perfecció / inacabada".

L'altre poemari a recomanar és *Mala memòria*, de Ferran Archilés Cardona, que va merèixer el III premi Manel Garcia Grau, publicat enguany per Perifèric edicions, en el qual el lector pot trobar una mateixa coincidència entre un discurs fresc, gens retòric, amb una certa dificultat d'accés al missatge (almenys per a servidor). Vegem alguns exemples d'aquesta dualitat, com els versos finals de *Plou i fa sol*: "El món a l'inrevés, / sóc jo qui mira i és mirat, / és el passat que es fa present. / És un record que es

desfà. / Jo sóc qui el desfà". (Francament, aquesta darrera afirmació em sembla falsa; crec que els records més aviat es desfansen tots sols). Confés que tampoc no entenc exactament que vol dir "He desempaquetat massa vegades / la meua biblioteca". O, com a conclusió de la descripció de l'àtic en què habita o habitava: "I Philip Larkin en la taula recriminant-me / la poca consistència de l'estètica / d'esquerres". Tanmateix, em mereixen un respecte conclusions com: "Hi ha una pregunta essencial, es mou / lliscant per sobre el terra polsós i càlid, com una serp / que ens estremeix, quan el sol se'n va". I, sobretot, aquesta del poema *Last Walk*: "Tots els dies s'escapen abans d'habitar-los".

Cal concloure que es poden recomanar uns textos sense pretendre haver-ne extret tota la seva substància.